

«LA CAIXA» I IGUALADA. A PROPÒSIT D'UN CENTENARI

PERE PASCUAL I DOMÈNECH

El procés de gestació de la fundació de «la Caixa»¹ va tenir lloc en el context de la radicalització de l'anarquisme i de l'obrerisme català a la darrereria del vuit-cents, la qual cosa va abocar el país a la vaga general de 1902, envoltada d'episodis de violència, morts i ferits. La creixent capacitat de mobilització del sindicats obrers va alarmar la patronal.² La burgesia de l'època es va escindir davant l'evidència de l'ascens de la lluita de classes. D'una banda, hi havia aquells que pretenien soterrar l'anomenada «qüestió social» a base de repressió policíaca i de limitar, encara més, les llibertats públiques. I de l'altra, els que pensaven que havia arribat el moment que l'Estat adoptés mesures reformistes orientades a redistribuir la renda i tractés de millorar les condicions d'existència de la classe treballadora.

Un dels que mantenia la ferma convicció que la via per superar aquest atzucac era el desplegament d'una política socialment reformista va ser Francesc Moragas i Barret. Es tractava d'un advocat fill d'una família de juristes que coneixia bé el món de les assegurances influït pel seu padastre. En el vessant polític, va militar, des de

jove, en el moviment catalanista; va compartir estudis amb Prat de la Riba i va estar vinculat a la Lliga Regionalista a partir de la seva fundació. El 1902 va fundar la *Revista Social. Periódico de economía social y de cuestiones obreras*, un periòdic que pretenia donar a conèixer la potencialitat de les assegurances per pal·liar els flagells que significaven les malalties, els accidents, la vellesa, l'atur forçós... per a les famílies treballadores i per reduir la crispació social.³

Foto 1: Otto von Bismarck

1. Aquest article ha estat redactat a partir de les notes preses per tal de pronunciar la conferència amb el títol «La Caixa» i Igualada: *origens d'una cooperació secular i fructífera* el 23 de març d'enguany a la sala d'actes de la Biblioteca Central d'Igualada, en el marc dels actes de celebració del Centenari de «la Caixa» a Igualada.

2. Vegeu al respecte: Núñez (1983), p. 51-82; Cuadrat (1976), p. 51-113; i Romero Maura (1975), p. 203-218.

3. Nadal i Sudrià (1981), p. 37-45 i 64-67.

Foto 2: Beatrice Webb

Per tant, la posició de Moragas envers l'extrema i insostenible desigualtat social de l'època s'inspirava, de manera *sui generis*, en actuacions com les protagonitzades per un conservador nacionalista com Bismarck (vegeu la foto 1). L'anomenat «canceller de ferro» havia implantat a l'Alemanya reunificada del II Reich les assegurances obligatòries de malaltia, d'accidents de treball i de retir —finançades amb aportacions d'empresaris i d'obrers—⁴ per tal de frenar la creixent influència social i política del Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD). Probablement, es va inspirar, en menor mesura, en les propostes reformistes formulades per Beatrice Webb (vegeu la foto 2) i la britànica Societat Fabiana reclamant una decidida actuació de l'Estat per pal·liar el problema de les desigualtats

4. El II Reich fou pioner en l'establiment de les assegurances obligatòries de malaltia el 1883, d'accidents de treball el 1884 i de vellesa i minusvalidesa el 1889 [vegeu Comín (1996), p. 125-129].

inherents al nou món industrial i la implantació d'un ampli sistema de seguretat social.⁵ L'esmentat moviment va donar lloc a la formació del Partit Laborista (*labour*) el 1906. El canvi polític i social que això va significar va comportar que un govern liberal —que tenia com a home fort David Lloyd George, que va ocupar-hi la cartera d'Hisenda— decidís trencar, definitivament, amb la tradició del cruel sistema britànic de les *workhouse*, centres de treball forçat on, secularment, havien estat confinats pobres, vells, minusvàlids i obrers en atur amb l'excusa que qualsevol actuació benèfica afavoria la vagància. El 1908 es va implantar al Regne Unit l'assegurança d'atur i de vellesa, dotada de pensions mínimes no contributives; el 1909, el salari mínim a la indústria; i el 1911, l'assegurança nacional de malaltia finançada amb contribucions d'empresaris i d'obrers. Es tracta, doncs, de les iniciatives pioneres que, en ampliar-se i generalitzar-se, han comportat l'afirmació, al llarg del segle XX, del denominat «estat del benestar» a la majoria de països de l'Europa occidental.⁶

5. Cf. Cole (1975), p. 205-216. Beatrice Webb era filla d'una de les famílies més acabalades de Liverpool i es va interessar, des de molt jove, per l'estudi de les condicions de treball i de vida de la classe treballadora britànica; posteriorment, ho va fer pel cooperativisme, que veia com una alternativa al sistema capitalista i va publicar, juntament amb el seu marit, *Democràcia Industrial* (1897), una obra orientada a definir l'estratègia dels sindicats obrers; també va tenir un actuació rellevant en la fundació (el 1895) de la prestigiosa London School of Economics and Political Science, concebuda com un instrument per estudiar de manera científica la problemàtica social que havia comportat l'aparició del món industrial. Sobre el seu pensament econòmic, cf. Ramos (2003), passim.

6. Cf. Flora i Heidenheimer, eds (1990), passim. Comín (1996), p. 120-165, evidencia que l'emergència de l'«estat del benestar» va ser obra, sobretot, de polítics i partits conservadors i liberals i no pas de partits socialistes que cercaven, per via revolucionària, un canvi social més profund. D'altra banda, un analista d'aquesta qüestió com Grosseckttler (2004), p. 329-334, va puntualitzar que, en la seva aparició i desenvolupament, la «compra de seguretat» hi va jugar un paper tant o més important que les motivacions derivades del sentiment moral d'equitat social.

LA GÈNESI DE «LA CAIXA»

El pensament reformista de Francesc Moragas (vegeu la foto 3) es va convertir en praxi quan, amb la col·laboració de Lluís Ferrer-Vidal —enginyer catalanista i molt ben relacionat amb l'alta burgesia industrial agrupada al Foment del Treball Nacional—, va iniciar gestions per tal de constituir una caixa que tingués per objecte la formació de fons de pensions de retir obrer que no va obtenir, en principi, els suports econòmics esperats. Així i tot, el projecte es va convertir en realitat l'abril de 1904 amb la formació de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis sota la presidència de Ferrer-Vidal i la gerència de Moragas. Els estatuts de l'entitat van ser aprovats un any després, i «la Caixa» va obrir les seves portes al públic el 5 d'abril de 1905, ubicada en una dependència del Foment.⁷ El seu objectiu era estimular l'estalvi popular, i funcionalment va ser estructurada en dues seccions: la d'estalvi a la vista i la de pensions. L'estalvi dipositat en fons de pensions podia escollir entre diverses modalitats: vitalícies, que donaven lloc a la percepció d'una pensió a partir d'una determinada edat; capitals diferits, a cobrar en una època determinada...

Tanmateix, aviat es va fer evident que el nivell de salaris de la major part dels treballadors era de pura subsistència i que la seva capacitat d'estalvi era molt migrada. En aquest context, el sistema de seguretat social sobre la base de l'estalvi voluntari no es podia desenvolupar sense el decidit suport de l'Estat i l'obligatorietat d'aportacions d'obres i d'empresaris. La formació, al febrer de 1908, de l'Institut Nacional de Previsió (INP)⁸ va precedir a la promulgació del decret de 17 d'agost de 1910, que va establir una pensió de retir obrer fonamentada en el principi de «llibertat subsidiada», és a dir, estalvi obrer voluntari complementat amb

Foto 3: Francesc Moragas i Barret
Font: Biblioteca Central d'Igualada

subsidis estatals.⁹ La vinculació de «la Caixa» amb l'INP va ser molt estreta des del primer moment: el 1909, Francesc Moragas va esdevenir membre de la seva junta rectora; el 1910, «la Caixa» va formalitzar un conveni de col·laboració amb l'INP en l'àmbit de Catalunya i Balears; i el 1912 va assumir la gestió dels fons de pensions en l'expressat àmbit en representació de l'Institut.¹⁰

7. Nadal i Sudrià (1981), p. 67-75.

8. Marvaud (1975), 267-271.

9. Soto (1989), p. 725-726.

10. Nadal i Sudrià (1981), p. 95-107.

Foto 4: Primer estatge de la sucursal de «la Caixa» a Igualada, localitzat a la Rambla de Sant Pere Màrtir
Font: Arxiu de «la Caixa»

ELS COMENÇAMENTS DE L'EXPANSIÓ TERRITORIAL: LA SUCURSAL D'IGUALADA

Un dels trets més rellevants del projecte de Moragas va consistir, de bon principi, a plantejar «la Caixa» com una entitat financera dotada d'una xarxa de sucursals que cobrés tot el territori català amb oficines a les capitals de comarca. Era un plantejament innovador, perquè tant la gran banca del país (Banc de Barcelona, Crèdit Mercantil, Banc Hispano Colonial, etc.) com les caixes d'estalvis vuit-centistes eren entitats de caràcter local que no tenien sucursals i cobraven els girs sobre altres places i localitats a través de corresponsals.¹¹ Per tant, Moragas va concebre una entitat financera en xarxa a Catalunya, alhora que dos dels grans bancs madrilenys (el Banco Hispano-Americano

i el Banco Español de Crédito) van iniciar un procés d'expansió territorial que va portar que, a l'alçada de la I Guerra Mundial, comptessin amb una notable xarxa de sucursals en poblacions de moltes províncies espanyoles.¹²

El 1909, «la Caixa» va obrir la seva primera sucursal a Igualada (vegeu les fotos 4 i 5)¹³ i, en els anys posteriors, la seva expansió territorial va ser molt ràpida, atès que el 1920 ja comptava amb 21 sucursals.¹⁴ La pregunta de per què Moragas va escollir la ciutat d'Igualada per iniciar la creació de la xarxa de sucursals de l'entitat no es pot respondre de manera inequívoca —almenys sense consultar la documentació interna de l'entitat: llibres d'actes, correspondència...—, però a nivell hipotètic, hi ha

11. Cabana (1999), p. 18-52, 107-124, 149-193 i passim.

12. Tedde (1974), p. 374-455.

13. La inauguració de la sucursal igualadina va tenir lloc el 14 de març de dit any: vegeu Equip-5 (1984), p. 37-38.

14. Nadal i Sudrià (1981), p. 123.

algunes raons objectives que poden ajudar a explicar aquesta opció. En primer lloc, a Igualada no existia cap caixa ni cap banc local, a excepció d'un banquer privat, l'anomenada Banca Catarineu, que bàsicament exercia de corresponsal de la banca barcelonesa i tot sembla indicar que tenia un passiu molt migrat que li impedia generar una oferta creditícia rellevant. I en segon lloc, perquè a partir de la dècada de 1890, aquesta població va experimentar —després d'haver patit una profunda crisi industrial i un intens procés de desindustrialització al llarg de la segona meitat del segle XIX—¹⁵ un notable creixement econòmic i demogràfic que l'havia de tornar a situar com una de

les ciutats industrials capdavanteres de Catalunya en el curs del nou-cents.¹⁶ Les causes de la crisi havien estat la mala dotació de recursos hidràulics i l'aïllament de la xarxa ferroviària. Els factors explicatius de la renovada expansió industrial igualadina van ser: l'entrada en servei (el 1893) del carrilet d'Igualada a Martorell; l'expansió de l'electrificació, iniciat (a partir de 1903) mitjançant la petita central tèrmica de l'Electra Igualadina; i possiblement, també, el fet que el nivell de salaris estava situat, a Igualada, per sota del que imperava a l'àrea de Barcelona i a d'altres ciutats industrials catalanes, per efecte, precisament, de l'esmentada crisi.

TAULA 1

JUNTA DEL PATRONAT DE LA SUCURSAL DE «LA CAIXA» A IGUALADA NOMENADA EL 1909 (*)		
	CONDICIÓ SOCIAL	DOMICILI
PRESIDENT		
Ramon Torelló i Catarineu	Advocat i propietari	c/ Nou
VOCALS		
Antoni Capell i Balaña	Advocat, propietari i president de la Unió de Vinyeters	
Ramon M. Catarineu i Barral	Banquer, propietari, fabricant i exregidor	c/ Sant Bartomeu
Josep Closa	Fabricant i regidor	c/ Sant Ferran
Eudald Muntadas, pvre.	Rector de Santa Maria	c/ Santa Maria
Llorenç Font i Vilaseca	Fabricant, propietari i exregidor	c/ Clos
Leopold Godó i Llucià	Fabricant, propietari i exregidor	c/ Carril
Tomàs Grau i Palà	Metge i propietari	Rambla Sant Isidre
Joan Llansana i Bosh	Obrer i exregidor	Passeig de l'Albereda
Francesc Matosas i Sagalà	Advocat, propietari, exalcalde i exdiputat provincial	c/ Nou
Josep Puget Grases	Advocat i propietari	Rambla Nova
Josep Queralt i Martí	Propietari i president de la Cambra Agrícola	Rambla Nova
Josep Riba i Tous	Industrial, propietari i exalcalde	c/ Sant Jaume
Rafael Valls i Valls	Fabricant i propietari	Plaça de la Creu

(*) En el comunicat en què el governador Àngel Ossorio va anunciar a Torelló la seva designació com a president de la Junta del patronat igualadí de «la Caixa» figuraven, en la relació dels seus membres, Sebastià Castellort i Domènec Noguera que després no hi van ser, per contra, no hi constaven alguns dels que posteriorment van ser nomenats per integrar-la, com Tomàs Grau, Joan Puget i Josep Queralt [Pasqual (2000), p. 378]. Font: Arxiu de «la Caixa», documentació relativa a la sucursal d'Igualada.

15. Es tracta d'un tema clàssic i recurrent en la historiografia local igualadina. Vegeu al respecte: Torras i Ribé (1974), Serra i Constansó (1978), p. 35-40; Vives Vich (1926), p. 7-11.

16. Pascual et al (1991), p. 11-71.

Amb l'obertura de la sucursal d'Igualada, Francesc Moragas va posar en marxa una política orientada a vincular a les sucursals de l'entitat membres de les oligarquies locals mitjançant la formació de patronats que tenien una funció bàsicament honorífica. Les persones escollides per formar el de la sucursal d'Igualada van ser l'advocat Ramon Torelló i Catarineu —membre d'una rellevant nissaga de juristes i propietaris, que actuà de president—¹⁷ i un grup de personalitats del món industrial, professional i eclesiàstic de la ciutat curosament seleccionat (vegeu la taula 1). Es pretenia que hi estiguessin representats tots els sectors econòmics i totes les sensibilitats polítiques, àdhuc el republicanisme moderat. Evidentment, aquest òrgan tenia per objecte reforçar la credibilitat i oferir una imatge de solvència de l'entitat davant el conjunt de la població.

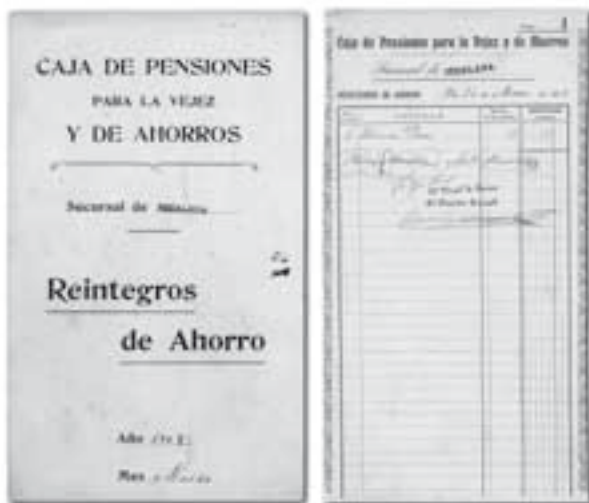

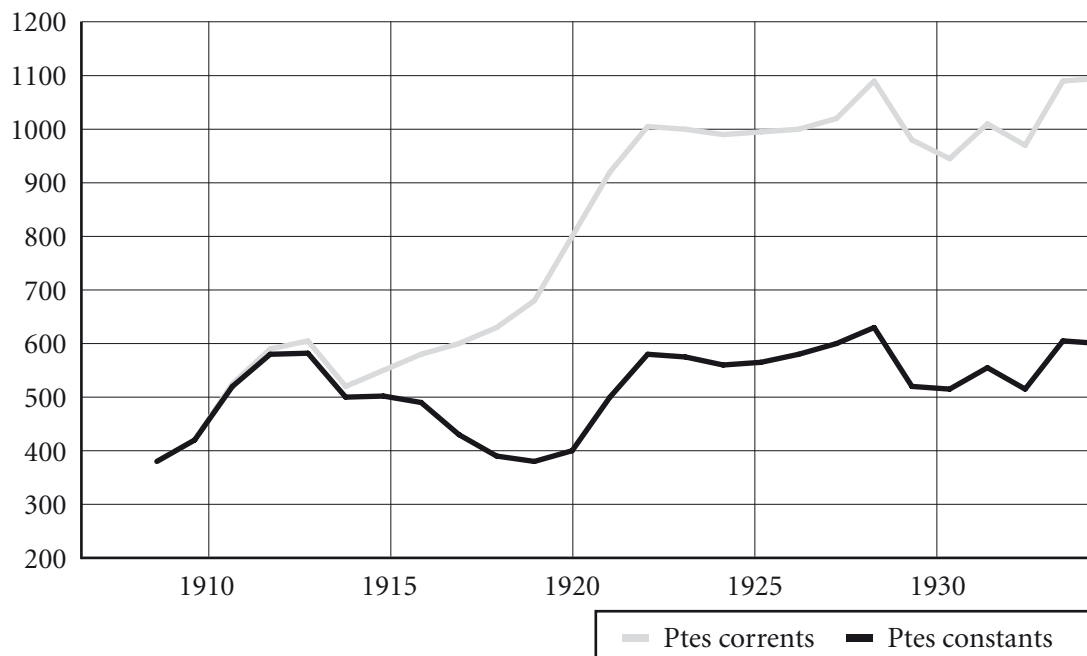
Foto 5: Primera llibreta d'estalvi oberta a la sucursal d'Igualada de «la Caixa»

Font: Arxiu de «la Caixa»

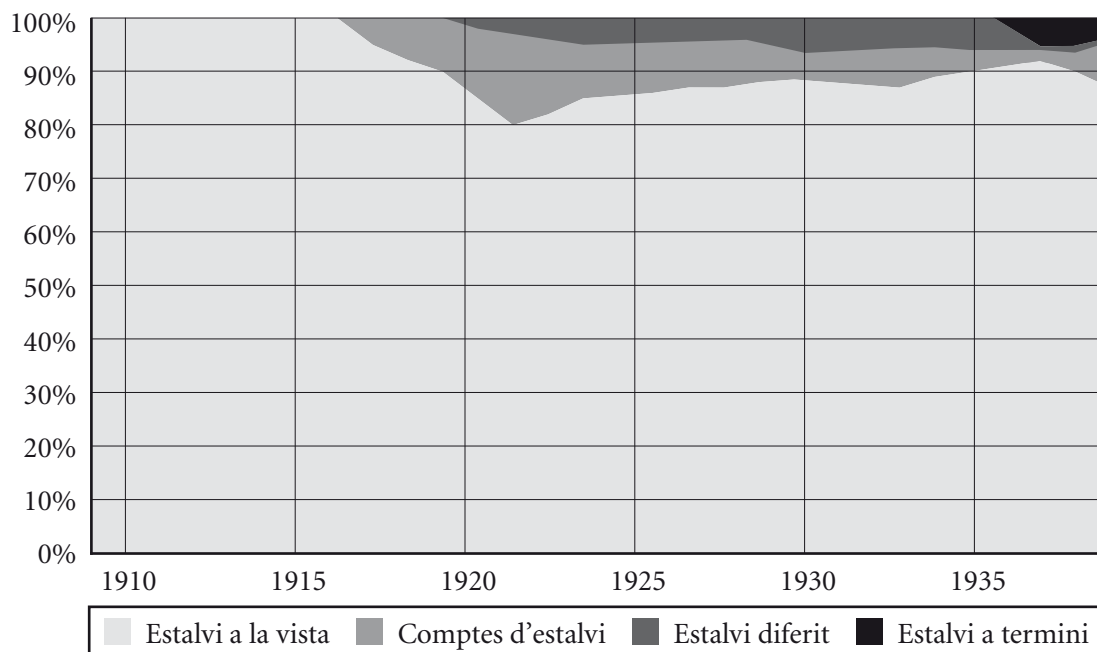
En el curs de la segona dècada del segle passat, «la Caixa» va experimentar una ràpida expansió territorial i un notable augment del seu passiu per efecte de l'èxit en la captació del petit estalvi, que va implicar que guanyés quota de mercat. El 1920 havia esdevingut la primera caixa espanyola pel seu volum de dipòsits i tenia una posició absolutament hegemònica entre les caixes catalanes. Tanmateix, l'esmentada expansió no va ser deguda tant a l'increment dels fons de pensions de la classe treballadora —la raó de ser de l'entitat— com al del saldo de les llibretes d'estalvi a la vista, aportat en gran part per una diversificada classe mitjana formada per botiguers, menestrals, professionals, etc. Els seus impositors cercaven, sobretot, segons sembla, una seguretat per als seus estalvis, que intuïen que la banca de l'època no oferia. De manera concordant, l'estalvi comptabilitzat en el passiu de la sucursal d'Igualada va experimentar, en pessetes corrents durant aquesta dècada, les taxes de creixement més elevades del període 1909-34, però així i tot el saldo mitjà per llibreta d'estalvi a la vista va davallar en pessetes constants entre 1914 i 1919 a causa de la intensa inflació que el país va patir durant els anys de la «gran guerra» europea.¹⁸ El nombre de llibretes a la vista se xifrava, el 1920, en 6.542, equivalent a una *ratio* de 0,4 llibretes per habitant. És a dir, una dada que permet inferir que, en aquesta data, gairebé totes les famílies igualadines tenien pocs o molts estalvis dipositats a la sucursal de «la Caixa». Però l'estructura del passiu de la sucursal igualadina evidència quelcom que es va manifestar de manera generalitzada: la pràctica totalitat de les imposicions eren d'estalvi a la vista i havia tingut un desenvolupament molt escàs l'estalvi diferit destinat a finançar el pagament de pensions (vegeu els gràfics 1 i 2 i els apèndixs 1, 2 i 3).

18. Sobre els desequilibris que van caracteritzar l'evolució de l'economia espanyola durant aquest període continua essent de consulta indispensable l'excel·lent síntesi de Fontana i Nadal (1980), p. 95-107.

17. Vegeu Pascual (2000), p. 378-379.

GRÀFIC 1. EVOLUCIÓ DEL SALDO MITJÀ PER LLIBRETA D'ESTALVI A LA VISTA (1909-1934)

Font: Vegeu els apèndixs 1 i 3

GRÀFIC 2. EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA DELS RECURSOS ALIENS (1910-1938)

Font: Vegeu l'apèndix 2

EL TOMB QUE VA COMPORTAR LA CRISI INICIADA EL 1917

La primera fase de la història de «la Caixa» va finalitzar arran de la profunda crisi política i social que va sacsejar el país durant el sexenni de 1917 a 1922. L'ensulsiada del sistema de la Restauració va coincidir amb l'esclat del malestar obrer llargament reprimit i esperonat per l'enfonsament del salari real a causa de la forta inflació durant els anys de la «gran guerra». La revolta obrera es va manifestar en forma d'una onada vaguista que va adquirir connotacions revolucionàries. El país es va veure immers en una espiral de confrontació social en la qual es van succeir vagues, *lock outs* patronals, repressió policial i atemptats contra empresaris i dirigents obrers amb proliferació d'assassinats.¹⁹

La ciutat d'Igualada no en va quedar pas al marge: davant la puixança de la conflictivitat i del moviment obrer organitzat, la patronal local hi va respondre adherint-se al llarg *lock out* de 1919-20 per tractar de reduir, per la fam, la protesta dels treballadors.²⁰ Paral·lelament, es va experimentar una profunda crisi financera derivada de la conjunció de les inversions especulatives efectuades per la banca durant els anys d'inflació de beneficis i descontrolada expansió de l'oferta monetària en el curs de la passada guerra mundial i de l'espectacular augment de la morositat en el context depressiu de la postguerra. La crisi del Banc de Terrassa²¹ va desfermar un pànic financer a Catalunya que va determinar, finalment, la suspensió de pagaments i la desaparició de l'històric Banc de Barcelona el

desembre de 1920.²² Havia estat el pal de paller del sistema financer barcelonès i era el banc català més important.

La necessitat d'apaivagar el creixent malestar social va obligar a replantejar la qüestió de les assegurances i es va constatar que aquestes només esdevindrien operatives si tenien un caràcter obligatori. En aquesta conjuntura, Francesc Moragas va preconitzar la conveniència d'establir les assegurances obligatòries d'accidents, de retir obrer, d'invalidesa, d'atur involuntari i de maternitat.²³ L'única que va ser aprovada, de moment, pel govern fou la de retir. El R.D. de 18 de març de 1919 va disposar la implantació de l'assegurança obligatòria de retir obrer a partir dels 65 anys per a aquells que tinguessin una remuneració anual inferior a 4.000 pessetes, finançada amb aportacions de l'Estat i contribucions de patrons i treballadors. La seva gestió la va assumir l'INP, i «la Caixa» va esdevenir entitat col·laboradora per a l'àmbit de Catalunya i Balears pel que fa a la recaptació de les quotes i al pagament de les pensions. Tot seguit, el 1922 «la Caixa» va donar suport a l'INP per implantar altres assegurances obligatòries: malaltia, invalidesa i maternitat. L'aplicació de l'assegurança de maternitat (promulgada per R.D. de 21 d'agost de 1923) va comportar dissidències que van determinar que no fos plenament operativa fins al 1931. I aquest any es va dotar de contingut l'assegurança d'accidents de treball establerta el 1900, en decretar-se l'assegurança forçosa d'assistència mèdica, d'invalidesa o de mort i es va obrir la possibilitat que fos gestionada per mútues patronals.²⁴

19. Per a una síntesi dels esdeveniments polítics i socials del període és útil el vell llibre de Fernández Almagro (1977), p. 231-326. Vegeu també: Balcells (1965), passim, i Bengoechea (1994), p. 175-283. Són de consulta profitosa les memòries d'Angel Pestaña (1979), passim.

20. Bengoechea (2002), p. 167-213.

21. Royes (1999), p. 128-200. L'esmentat banc va tenir sucursal a Igualada, i és que el 1919 es va fer càrrec de la igualadina banca Catarineu, que es trobava immersa en una situació de fallida.

22. Cabana (2007), p. 45-79.

23. Nadal i Sudrià (1981), p. 181-183.

24. Cf. Nadal i Sudrià (1981), p. 183-197 i Soto (1989, p. 737-743).

EXPANSIÓ DE L'ESTALVI I DESENVOLUPAMENT DE L'OBRA SOCIAL (1920-1935)

En el curs de la dècada de 1920, les caixes i l'estalvi popular van experimentar una gran expansió. El fenomen s'explica per la conjunció de la mal·fiança del petit estalvi envers el sistema bancari convencional —incrementada per les turbulències que van portar a les fallides bancàries de 1920— i pel notable increment dels salaris reals arran de la forta pressió reivindicativa protagonitzada pels sindicats a partir de 1917. Per efecte d'aquesta alça, els salaris, no solament van recuperar la capacitat adquisitiva perduda durant els anys de la I Guerra Mundial, sinó que en termes reals es van situar molt per damunt del nivell que tenien el 1914.²⁵ En el conjunt de Catalunya, el passiu de «la Caixa» va créixer de manera espectacular, nodrit per l'expansió de l'estalvi a la vista i pels fons derivats de la recaptació de les assegurances obligatòries, i va refermar la seva condició de lideratge tant a nivell català com espanyol. El passiu de la sucursal d'Igualada també es va incrementar de manera molt acusada en pessetes corrents, i en pessetes constants es va recuperar de l'enfonsada que havia experimentat a causa de la inflació durant els anys de la «gran guerra». Però l'estalvi diferit i a termini seguia representant unes magnituds relatives d'escassa consideració (vegeu el gràfic 1 i 2).

En aquests anys, l'obra social de «la Caixa», iniciada el 1918, va assolir també la seva plenitud. En tractar-se d'una entitat sense ànim de lucre, havia de destinar els beneficis a finançar l'obra social i a incrementar les seves reserves. Entre 1921 i 1935, el rendiment de l'actiu va ser d'un 4,07% anual; el cost de passiu del 3,61%; i, per tant, el marge d'intermediació fou de 0,46%.²⁶ L'expansió de l'entitat va determinar un augment fort i sostingut dels beneficis en termes absoluts i que els

fons dedicats a l'obra social experimentessin un increment paral·lel. La despesa realitzada revela que, en aquest període, va tenir un caràcter veritablement social, atès que: un 30,1 % del total es va invertir a subvencionar l'Institut de la Dona que Treballa, dedicat a proporcionar assistència mèdica, acolliment i pensions a les dones treballadores desemparades; un altre 30,8%, a la lluita antituberculosa, que llavors encara constituïa un autèntic flagell social; un 9,1%, a l'obra cultural i a les biblioteques populars; i el 30% restant, a colònies infantils i a pal·liar el drama que comportaven diverses minusvalideses: ceguesa, sordmudesa, etc.²⁷

Foto 6: Edifici de la sucursal i estatge de l'obra social de «la Caixa» inaugurat el 1927

Font: ACAN (foto Ramon Godó)

25. Llonch (2004), p. 119-124; Soto (1989), p. 519-532; i Garrabou, Tello i Roca (1999), p. 423-427.

26. Nadal i Sudrià (1981), p. 255-260.

27. Nadal i Sudrià (1981), p. 261-287.

Foto 7: Porta d'accés a les oficines de la nova seu de la sucursal de «la Caixa»
Font: Arxiu de «la Caixa»

Foto 8: Panoràmica de les noves oficines de la sucursal de «la Caixa»
Font: Arxiu de «la Caixa»

Foto 9: Sala de lectura de la biblioteca de la casa de cultura de «la Caixa»
Font: ACAN

L'obra cultural de «La Caixa» va tenir una rellevància especial per a Igualada, atès que el 1927 es va inaugurar, a la seu del nou estatge social de l'entitat situat a la cantonada de la Rambla amb el carrer Custiol (vegeu les fotos 6, 7 i 8) amb la casa de cultura constituïda per la biblioteca i una sala de conferències annexa. L'expressada infraestructura ha proporcionat, sens dubte, un servei inestimable per tal d'eleva el nivell cultural de la ciutat i també per popularitzar la cultura catalana mitjançant l'oferta de llibres en català i les conferències impartides en el centre. La magnitud del nombre de lectors —que va passar d'uns 35.000 el 1928 a més de 40.000 lectors anuals a partir de 1932— posa de manifest la contribució de la biblioteca al desenvolupament cultural igualadí, que el 1935 disposava de 6.158 volums (vegeu la foto 9).²⁸

Un altre vessant de l'actuació de «la Caixa» va ser la promoció de projectes d'urbanització relacionats amb el seu Museu Social fonamentats en el concepte de «ciutat jardí». És a dir, grups d'habitatges constituïts per cases baixes unifamiliars amb jardí, que comportaven una baixa densitat demogràfica i oferien unes condicions higièniques òptimes. Una actuació d'aquest tipus la va realitzar a Igualada quan, el 1928, va oferir suport financer a la Cooperativa La Econòmica per fer realitat la construcció de les cases barates del Mira-sol, a la Soledat. El projecte va tenir els seus orígens el 1913, però havia hagut de romandre llargament aturat per manca de finançament. Les obres es van iniciar el 1930, i durant el quinquenni següent es van anar acabant els habitatges d'aquest singular assaig igualadí d'urbanisme planificat (vegeu la foto 10).²⁹

28. Miret (1987), p. 16.

29. Oliva (1985), p. 37-44.

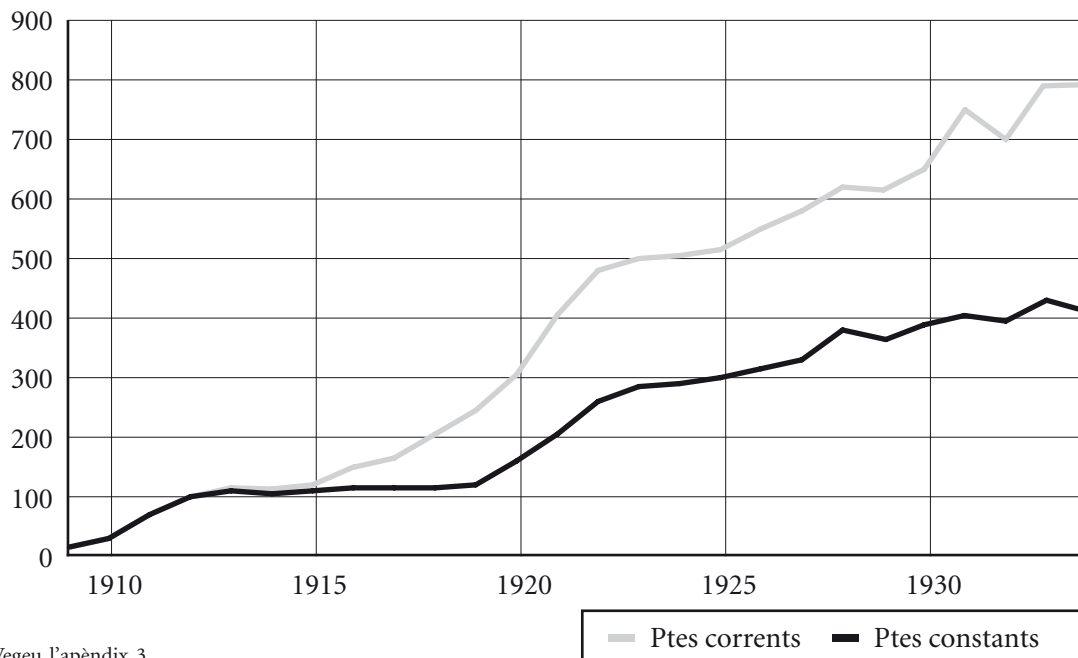
Foto 10: Vista panoràmica de les «cases barates» del Mira-sol poc després de la seva edificació
Font: Arxiu de «la Caixa»

En aquesta època, la sucursal igualadina de «la Caixa» tenia en dipòsit una proporció, sens dubte molt elevada, de l'estalvi de les classes treballadora i mitjana locals. El quocient entre el saldo de les llibretes d'estalvi a la vista de l'entitat i la població d'Igualada havia experimentat un creixement sostingut entre 1900 i 1934 en pessetes corrents i també —encara que amb un període d'estancament durant els anys inflacionaris de la «gran guerra» europea— en pessetes constants. En el curs d'aquests trenta-quatre anys, el saldo mitjà per càpita es va multiplicar per 37,3 en pessetes corrents i per 20,4 en pessetes constants. El quocient entre el nombre de llibretes d'estalvi i la població d'Igualada va assolir, el 1934, la cota de 0,73 llibretes per càpita, la qual cosa evidencia que no solament la totalitat de las famílies igualadines tenien una part o tots els seus estalvis a «la Caixa», sinó que moltes disposaven de dues o més llibretes d'estalvi a l'entitat (vegeu els gràfics 3 i 4 i l'apèndix 3).

La trajectòria de «la Caixa» va experimentar, com tot el país, una ruptura dramàtica arran del cop d'estat protagonitzat per un sector de l'exèrcit el juliol de 1936 i que va comportar, d'immediat,

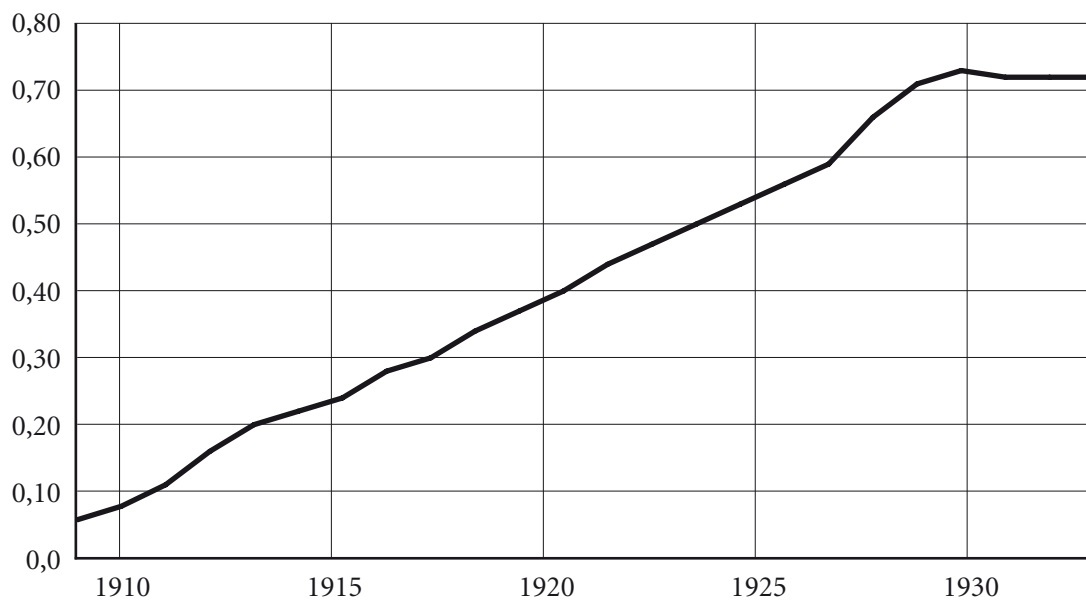
que Catalunya es veiés immersa en una situació de caos revolucionari i, en un termini mitjà, abocada a una sagnant guerra civil que va culminar amb un desenllaç fatal. Un any abans, el 1935, havia mort Francesc Moragas, que havia estat autènticament l'ànima de l'entitat des de la seva fundació. La seva trajectòria avala que va ser un catalanista de soca-rel i que, en la mesura del possible, va posar a disposició dels governs autònoms la capacitat creditícia de «la Caixa», tant en època de la Mancomunitat i del seu primer president, amic personal i correligionari Enric Prat de la Riba, com en la de la Generalitat republicana. És més, va col·laborar amb aquesta darrera d'una manera més intensa que ho havia fet mai abans en l'esfera política, puix que anteriorment sempre s'havia negat —malgrat les reiterades demandes que se li havien fet— a ocupar cap mena de càrrec polític o institucional. En canvi, va acceptar la petició del president Macià de formar part de la Comissió Mixta de Transferències que va negociar el traspàs de competències de l'Estat central a la Generalitat i va ser membre, entre d'altres comissions, del comitè de l'Institut d'Investigacions Econòmiques dirigit per Josep Antoni Vandellós.

GRÀFIC 3. EVOLUCIÓ DEL QUOCIENT ENTRE EL SALDO EN LLIBRETES D'ESTALVI A LA VISTA I LA POBLACIÓ TOTAL D'IGUALADA

Font: Vegeu l'apèndix 3

GRÀFIC 4. EVOLUCIÓ DEL QUOCIENT ENTRE LA POBLACIÓ TOTAL D'IGUALADA I EL NOMBRE DE LLIBRETES D'ESTALVI A LA VISTA (1909-1934)

Font: Vegeu l'apèndix 3

CLOENDA

Tal com hem pogut veure, sota la direcció de Moragas, «la Caixa» va esdevenir impulsora i capdavantera del desenvolupament a Catalunya i a Espanya del sistema d'assegurances, que va significar l'inici al país de l'anomenat «estat del benestar». Es tracta d'un instrument que va possibilitar la llarga època d'estabilitat política i social i de progrés econòmic que va viure Europa durant la segona meitat del segle XX. Un dels elements fonamentals de la seva actuació va ser la convicció que l'única manera de garantir la pau social i l'estabilitat política era el desplegament de mecanismes redistributius de la renda —sobretot mitjançant les assegurances obligatòries de retir obrer, d'accidents de treball, de malaltia, d'atur, etc.— que contribuïssin a pal·liar el problema de la pobresa i a mitigar les desigualtats socials. En aquest sentit, el seu pensament va quedar ben reflectit en un cartell editat sota els auspicis de «la Caixa» abans de la guerra civil espanyola, on es diu que, si es pretenia evitar un conflicte social de resultats devastadors, els patrons havien de procurar millorar la situació dels treballadors i aquests no deixar-se seduir pel radicalisme (vegeu la foto 11).

La primerenca presència de «la Caixa» a Igualada va comportar, sens dubte, resultats fructífers per a la ciutat en diferents aspectes. En primer lloc, perquè va facilitar que el nombre de treballadors beneficiaris d'assegurances de retir obrer i d'accidents es desenvolupés ràpidament i el mateix devia succeir amb la de maternitat. En segon lloc, perquè la casa de cultura i la biblioteca han proporcionat un servei inestimable a la població, sobretot durant els anys foscos del franquisme en què va esdevenir l'únic centre que, a través de la biblioteca i de les conferències, va possibilitar la presència pública de la cultura catalana. I, finalment, cal assenyalar que el crèdit hipotecari a l'habitatge va tenir un paper decisiu en el desenvolupament urbà d'Igualada entre 1950 i 1975. La singular política d'habitatge del franquisme consistent a congelar

els lloguers dels habitatges —en un context altament inflacionari— i a convertir els contractes en indefinits va provocar l'enfonsament de l'oferta de pisos de lloguer. Mentrestant, la inversió pública en habitatges de renda limitada va ser gairebé irrellevant. Per tant, l'existència del crèdit proporcionat sobretot, entre d'altres entitats financeres, per «la Caixa», orientat a facilitar la compra d'habitatges, va facilitar que una proporció elevada de famílies igualadines poguessin disposar d'un pis en propietat sense grans sacrificis. Perquè els crèdits a interès nominal fix i l'elevada inflació de l'època van facilitar —juntament amb el sostingut augment que van enregistrar els salaris reals durant aquests anys— que les famílies poguessin amortitzar-los còmodament i sense erosionar excessivament la seva capacitat de consum.

Per acabar, assenyalem que l'existència de l'«estat del benestar» ha estat qüestionada durant aquestes darreres dècades per la ideologia neoliberal, que ha insistit en les demandes de reducció de la despesa pública i de la pressió fiscal, sobretot dels impostos directes i progressius sobre la renda. En definitiva, aquestes propostes preconitzen la privatització de tota mena d'empreses estatals, de les grans infraestructures públiques i també de serveis públics preferents com sanitat, educació, etc. Paral·lelament, proposen reduir de manera dràstica la despesa pública en sanitat, en educació i en pensions de retir obrer i d'atur.³⁰ L'esmentada política, juntament amb la desregularització del sistema econòmic —les conseqüències de la qual ja s'han començat a veure darrerament— i amb l'anomenada, eufemísticament, «flexibilització» del mercat de treball, ha comportat un renovat i dramàtic increment de les desigualtats. En aquesta conjuntura, el cartell publicat per «la Caixa» el 1932 torna a prendre actualitat i dibuixa una expectativa certament gens engrescadora.

30. Per a una exposició sistematitzada dels eixos i dels objectius concrets de la política econòmica neoliberal, vegeu Tanzi i Schuknecht (2000), p. 171-206 i passim.

Foto 11: Cartell publicat el 1932 ben il·lustratiu de la política social que va inspirar l'actuació de «la Caixa»
Font: Nadal i Sudrià (1981), p. 193

BIBLIOGRAFIA

BALCELLS, ALBERTO: *El sindicalismo en Barcelona (1916-1923)*. Barcelona: Nova Terra, 1965.

BENGOCHEA, SOLEDAD: *Organització patronal i conflictivitat social a Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

—: *Les dècades convulses: Igualada com exemple*. Barcelona: Ajuntament d'Igualada/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.

CABANA, FRANCESC: *Bancs de Catalunya I*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999.

—: *La fallida del Banc de Barcelona (1920). El fracàs financer de la burgesia catalana*. Barcelona: Pòrtic, 2007.

COLE, G.D.H: *Historia del pensamiento socialista. III. La Segunda Internacional (1889-1914)*. México: Fondo de Cultura Económica, 1975.

COMÍN, FRANCISCO: *Historia de la Hacienda pública. I. Europa*. Barcelona: Crítica, 1996.

CUADRAT, XAVIER: *Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911). Los orígenes de la CNT*. Madrid: Revista de Trabajo, 1976.

FERNÁNDEZ ALMAGRO, MELCHOR: *Historia del reinado de Alfonso XIII*. Barcelona: Montaner y Simón, 1977 (4ª edició).

EQUIP-5: *Igualada, 1900-1910*. Barcelona: Obra Social de la Caixa de Pensions, 1984.

FLORA, PETER I HEIDENHEIMER, ARNOLD J. (EDS): *The Development of Welfare States in Europa and America*. New Brunswick: Transaction Publishers, 1990.

FONTANA, JOSEP I NADAL, JORDI: «Espanya, 1914-1970», a C.M. Cipolla (ed.), *Historia económica de Europa*. 6. *Economías contemporáneas (segunda parte)*. Barcelona: Ariel, 1980, p. 93-163.

GARRABOU, RAMON; TELLO, ENRIC; I ROCA, ALBERT: «Preus del blat i salaris agrícoles a Catalunya (1720-1936)», a M. Gutiérrez (coord.), *Doctor Jordi Nadal. La industrialització i el creixement econòmic d'Espanya*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona, 1999, p. 422-460.

GROSSEKETTLER, HEINZ: «Social insurance», a J. G. Backhaus i R.E. Wagner (eds), *Handbook of Public Finance*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2004, p. 321-383.

IGLÉSIAS, JOSEP: *Evolució demogràfica de la comarca d'Igualada*. Igualada: CECI, 1972.

LLONCH CASANOVAS, MONTSERRAT: «Jornada, salarios y costes laborales en el sector textil catalán (1891-1936)», *Revista de Historia Industrial*, 26 (2004), p. 101-139.

MALUQUER DE MOTES, JORDI: «"La paradisiaca estabilidad de la anteguerra". Elaboración del índice de precios al consumo en España, 1830-1936», *Revista de Historia Económica*, 2 (2006), p. 333-382.

MARVAUD, ANGEL: *La cuestión social en España*. Madrid: Revista de Trabajo, 1975.

MIRET I SOLÉ, M. TERESA: *Biblioteca Igualada, 1927-1987. 60 anys d'activitats culturals*. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions, 1987.

NADAL, JORDI I SUDRIÀ, CARLES: *Història de la Caixa de Pensions*. Barcelona: Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, 1981.

NUÑEZ FLORENCIO, RAFAEL: *El terrorismo anarquista (1888-1909)*. Madrid: Siglo XXI, 1983.

OLIVA I MARCH, PERE: «"Les Cases Barates", un barri d'abans de la guerra en l'espai social i urbà d'Igualada», *Estudis*, 1 (1985), p. 37-44.

PASCUAL I DOMÈNECH, PERE ET AL: *Fàbrica i treball a la Igualada de la primera meitat del segle XX*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.

PASCUAL DOMÈNECH, PERE: *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. I. Liberalisme, conservadorisme i canvi econòmic i social (1820-1930)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2000.

PESTAÑA, ÀNGEL: *Terrorismo en Barcelona (Memorias inéditas)*. Barcelona: Planeta, 1979.

RAMOS GOROSTIZA, JOSÉ LUIS: «Beatrice Webb y su influencia como economista», *Contribuciones a la Economía*, octubre 2003 (<http://www.eumet.net/ce/>)

ROYES, ADRIÀ: *El Banc de Terrassa en el marc de la decadència bancària catalana, 1881-1924*. Barcelona: Proa, 1999.

ROMERO MAURA, JOAQUÍN: *La Rosa de Fuego. El obrerismo barcelonés de 1899 a 1909*. Barcelona: Grijalbo, 1975.

SERRA I CONSTANSÓ, JOAN: *Mig segle de vida igualadina*. Igualada: Ateneu Igualadí, 1978 (2ª edició).

SOTO CARMONA, ÁLVARO: *El trabajo industrial en la España contemporánea (1874-1936)*. Barcelona: Antrhropos, 1989.

TANZI, VITO I SCHUKNECHT, LUDGER: *Public Spending in the 20th Century. A Global Perspective*. Cambridge: Cambridge U.P, 2000.

TEDDE DE LORCA, PEDRO: «La banca privada española durante la Restauración (1874-1914)», a G. Tortella (dir), *La banca española en la Restauración. I. Política y finanzas*. Madrid: Banco de España, 1974.

TORRAS I RIBÉ, JOSEP M.: «Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat», *Miscellanea Aqualatensia/2*. Igualada: CECI, 1974.

VIVES VICH, PEDRO: *Igualada ojeada a su pasado y a su presente y visión de su porvenir*. [s.ll.]: Ramon Tobella, 1926.

PERE PASCUAL I DOMÈNECH (Igualada, 1945). És catedràtic emèrit d'Història Econòmica de la Universitat de Barcelona. És autor d'una quarantena d'articles en revistes especialitzades i de capítols de llibre, i ha publicat els llibres: *Agricultura i industrialització a la Catalunya del s. XIX* (1990); *Fàbrica i treball a la Igualada de la primera meitat del s. XIX* (1991) amb la col·laboració de J. Alert, R. Borí, M. Gutiérrez i M. Térmens; *Los caminos de la era industrial* (1999); l'obra en dos volums *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris* (2000); i conjuntament amb Jordi Nadal l'obra, també en dos volums, *El Coure* (2008).

APÈNDIX 1

OFICINA DE LA SUCURSAL D'IGUALADA DE «LA CAIXA».
EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE LLIBRETES D'ESTALVI A LA VISTA, DE L'IMPORT DE LES OPERACIONS EFECTUADES, DEL SALDO

	NOMBRE DE LLIBRETES				NOMBRE D'OPERACIONS		(i)	
	OBERTES	CANCEL·LADES	INCREMENT ANUAL	TOTAL ACUMULAT	IMPOSICIONS	REINTEGRAMENTS	IMPOSICIONS (PTES.)	
1909	641	32	609	609	2.365	198	255.428,50	
1910	412	63	349	958	2.423	527	267.590,97	
1911	497	73	424	1.382	2.810	921	549.271,55	
1912	536	128	408	1.790	3.651	1.197	647.706,05	
1913	639	170	469	2.259	3.812	1.957	841.032,76	
1914	498	218	280	2.539	3.324	2.448	746.143,36	
1915	496	199	297	2.836	3.830	2.148	881.034,15	
1916	601	182	419	3.255	4.423	2.477	993.900,06	
1917	532	188	344	3.599	4.242	3.617	1.080.969,52	
1918	640	240	400	3.999	4.818	3.584	1.524.049,30	
1919	689	223	466	4.465	5.869	4.147	2.190.093,95	
1920	756	241	515	4.980	6.542	5.072	3.328.207,31	
1921	833	329	504	5.484	7.392	6.390	6.267.235,65	
1922	696	311	385	5.869	8.234	6.906	7.750.007,83	
1923	689	332	357	6.226	8.228	6.879	6.684.126,77	
1924	618	329	289	6.515	7.804	6.554	6.201.904,34	
1925	621	378	243	6.758	7.284	7.087	6.386.703,18	
1926	534	301	233	6.991	6.931	6.366	5.129.259,55	
1927	695	337	358	7.349	7.002	6.557	5.449.281,96	
1928	790	322	468	7.817	7.741	6.503	5.721.402,14	
1929	1.343	390	953	8.770	8.493	7.533	6.065.154,93	
1930	1.482	367	1.115	9.885	9.529	6.641	5.093.521,66	
1931	966	442	524	10.409	8.968	7.223	7.559.502,67	
1932	698	422	276	10.685	8.179	8.252	7.585.195,64	
1933	751	444	307	10.992	8.306	7.291	7.845.818,05	
1934	207	118	89	11.081	2.182	1.801	1.869.017,63	

(*) Les quantitats estan expressades en pessetes corrents.

Font: Arxiu de «la Caixa», documentació relativa a la sucursal d'Igualada.

TOTAL ACUMULAT EN DIPÒSITS A LA VISTA I DEL SALDO MITJÀ PER LLIBRETA (1909-1934) (*)

	(ii)	(i+ii)	(iii)	[(i+ii)+iii]			
	REINTEGRA- MENTS (PTES.)	INCREMENT ANUAL DELS DIPÒSITS (PTES.)	INTERESSOS ABONATS (PTES.)	INCREMENT ANUAL DEL SALDO (PTES.)	SALDO TOTAL ACUMULAT (PTES.)	TAXA D'INCREMENT ANUAL (%)	SALDO MITJÀ PER LLIBRETA (PTES.)
	34.583,29	220.845,21	3.316,61	224.161,82	224.161,82		368,08
	88.910,06	178.680,91	9.678,22	188.359,13	412.520,95	84,03	430,61
	240.389,35	308.882,20	16.364,59	325.246,79	737.767,74	78,84	533,84
	357.623,23	290.082,82	25.588,11	315.670,93	1.053.438,67	42,79	588,51
	554.312,46	286.720,30	34.942,96	321.663,26	1.375.101,93	30,53	608,72
	823.883,36	-77.740,00	40.182,16	-37.557,84	1.337.544,09	-2,73	526,80
	689.029,51	192.004,64	41.919,56	233.924,20	1.571.468,29	17,49	554,11
	760.981,62	232.918,44	48.966,74	281.885,18	1.853.353,47	17,94	569,39
	858.417,84	222.551,68	57.841,44	280.393,12	2.133.746,59	15,13	592,87
	1.206.786,25	317.263,05	65.768,88	383.031,93	2.516.778,52	17,95	629,35
	1.784.508,43	405.585,52	78.874,55	484.460,07	3.001.238,59	19,25	672,17
	2.452.312,65	875.894,66	94.531,59	970.426,25	3.971.664,84	32,33	797,52
	5.243.396,37	1.023.839,28	129.990,88	1.153.830,16	5.125.495,00	29,05	934,63
	7.097.683,29	652.324,54	150.905,73	803.230,27	5.928.725,27	15,67	1.010,18
	6.537.091,30	147.035,47	170.003,48	317.038,95	6.245.764,22	5,35	1.003,17
	6.202.641,56	-737,22	178.680,64	177.943,42	6.423.707,64	2,85	985,99
	6.297.198,91	89.504,27	186.527,43	276.031,70	6.699.739,34	4,30	991,38
	5.049.265,67	79.993,88	195.215,31	275.209,19	6.974.948,53	4,11	997,70
	5.065.573,11	383.708,85	209.142,46	592.851,31	7.567.799,84	8,50	1.029,77
	5.066.215,76	655.186,38	227.720,75	882.907,13	8.450.706,97	11,67	1.081,07
	6.236.116,92	-170.961,99	246.587,26	75.625,27	8.526.332,24	0,89	972,22
	4.550.255,29	543.266,37	258.885,73	802.152,10	9.328.484,34	9,41	943,70
	6.562.675,47	996.827,20	272.927,47	1.269.754,67	10.598.239,01	13,61	1.018,18
	8.273.428,60	-688.232,96	294.356,17	-393.876,79	10.204.362,22	-3,72	955,02
	6.551.069,54	1.294.748,51	315.892,51	1.610.641,02	11.815.003,24	15,78	1.074,87
	1.662.497,42	206.520,21		206.520,21	12.021.523,45	1,75	1.084,88

APÈNDIX 2

OFICINA DE LA SUCURSAL D'IGUALADA DE «LA CAIXA».
ESTRUCTURA DEL PASSIU ALIÈ SEGONS LES DIFERENTS MODALITATS DE COMPTES D'ESTAVI (*)

	LLIBRETES D'ESTALVI A LA VISTA	%	COMPTES D'ESTALVI	%	CAPITALS DIFERITS	%	PENSIONS RE- INTEGRABLES
1909	220.340,71	99,06	0,00	0,00	1.594,00	0,72	504,50
1910	399.051,62	99,26	0,00	0,00	2.493,00	0,62	474,50
1911	707.816,32	99,29	0,00	0,00	4.502,00	0,63	592,00
1912	997.769,14	99,27	0,00	0,00	6.609,50	0,66	722,00
1913	1.284.522,44	99,34	0,00	0,00	7.793,50	0,60	789,00
1914	1.206.511,44	99,22	0,00	0,00	8.375,50	0,69	1.060,00
1915	1.398.127,08	99,26	0,00	0,00	8.935,50	0,63	1.449,00
1916	1.630.828,52	99,33	0,00	0,00	9.317,50	0,57	1.666,00
1917	1.840.660,25	98,73	12.328,95	0,66	9.292,50	0,50	2.057,00
1918	2.052.014,11	94,10	117.835,14	5,40	8.458,01	0,39	2.460,00
1919	2.369.693,98	91,53	205.263,79	7,93	4.658,40	0,18	2.937,00
1920	3.064.955,60	87,83	387.321,83	11,10	4.191,40	0,12	1.512,00
1921	3.621.491,25	79,19	853.393,46	18,66	4.111,16	0,09	5.744,00
1922	4.189.449,91	79,61	937.982,34	17,82	3.815,44	0,07	5.521,00
1923	4.479.046,89	81,73	795.985,83	14,52	3.320,66	0,06	4.956,00
1924	4.556.906,73	82,88	716.903,77	13,04	1.569,96	0,03	8.441,00
1925	4.660.065,00	83,28	703.569,77	12,57	1.174,96	0,02	8.121,00
1926	4.849.065,43	85,48	594.483,22	10,48	258,75	0,00	8.201,00
1927	5.222.753,04	85,88	605.190,46	9,95	-79,01	0,00	7.515,00
1928	5.789.256,87	85,86	693.898,01	10,29	-707,66	-0,01	7.490,00
1929	5.896.642,71	87,09	415.030,18	6,13	-1.674,15	-0,02	8.010,00
1930	6.437.828,97	87,52	417.404,29	5,67	-3.253,87	-0,04	7.716,00
1931	7.345.479,37	87,22	505.741,09	6,00	-3.253,87	-0,04	8.556,00
1932	6.708.866,44	86,72	456.153,41	5,90	-3.476,48	-0,04	7.452,00
1933	8.099.310,70	89,33	361.189,61	3,98	-3.476,48	-0,04	7.877,00
1934	9.288.156,98	90,41	260.516,21	2,54	-3.476,48	-0,03	7.477,00
1935	10.495.157,74	90,66	243.257,99	2,10	-3.564,66	-0,03	7.172,00
1936	8.405.869,00	90,83	84.707,81	0,92	-3.564,66	-0,04	7.172,00
1937	7.700.303,99	87,87	357.701,46	4,08	-3.779,80	-0,04	7.172,00
1938	10.945.618,10	86,65	999.111,75	7,91	-3.779,80	-0,03	7.172,00

(*) Les quantitats estan expressades en pessetes corrents.

Font: Arxiu de «la Caixa», documentació relativa a la sucursal d'Igualada.

	%	ESTALVI DIFERIT	%	ESTALVI A TERMINI	%	PENSIONS IMMOBI- LIÀRIES	%	TOTAL COMP- TES D'ESTALVI
	0,23	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	222.439,21
	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	402.019,12
	0,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	712.910,32
	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.005.100,64
	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.293.104,94
	0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.215.946,94
	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.408.511,58
	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.641.812,02
	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.864.338,70
	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.180.767,26
	0,11	6.500,00	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00	2.589.053,17
	0,04	31.500,00	0,90	0,00	0,00	0,00	0,00	3.489.480,83
	0,13	88.500,00	1,94	0,00	0,00	0,00	0,00	4.573.239,87
	0,10	125.500,00	2,38	0,00	0,00	0,00	0,00	5.262.268,69
	0,09	197.000,00	3,59	0,00	0,00	0,00	0,00	5.480.309,38
	0,15	214.500,00	3,90	0,00	0,00	0,00	0,00	5.498.321,46
	0,15	222.500,00	3,98	0,00	0,00	0,00	0,00	5.595.430,73
	0,14	220.500,00	3,89	0,00	0,00	0,00	0,00	5.672.508,40
	0,12	246.000,00	4,05	0,00	0,00	0,00	0,00	6.081.379,49
	0,11	253.000,00	3,75	0,00	0,00	0,00	0,00	6.742.937,22
	0,12	453.000,00	6,69	0,00	0,00	0,00	0,00	6.771.008,74
	0,10	495.000,00	6,73	0,00	0,00	872,29	0,01	7.355.567,68
	0,10	565.000,00	6,71	0,00	0,00	720,29	0,01	8.422.242,88
	0,10	566.500,00	7,32	0,00	0,00	705,09	0,01	7.736.200,46
	0,09	601.000,00	6,63	0,00	0,00	705,09	0,01	9.066.605,92
	0,07	707.000,00	6,88	0,00	0,00	13.209,55	0,13	10.272.883,26
	0,06	824.500,00	7,12	0,00	0,00	9.924,19	0,09	11.576.447,26
	0,08	89.500,00	0,97	664.000,00	7,17	7.003,87	0,08	9.254.688,02
	0,08	102.000,00	1,16	594.500,00	6,78	5.209,11	0,06	8.763.106,76
	0,06	102.000,00	0,81	577.000,00	4,57	4.326,93	0,03	12.631.448,98

APÈNDIX 3

OFICINA DE LA SUCURSAL D'IGUALADA DE «LA CAIXA».
EVOLUCIÓ DEL SALDO MITJÀ PER LLIBRETA D'ESTALVI A LA VISTA I PER CÀPITA EN PESSETES CORRENTS I CONSTANTS I

	(A) SALDO ESTALVI EN LLIBRETES A LA VISTA (PTES. CORRENTS)	(B) (A/F) SALDO MITJÀ PER LLIBRETA (PTES. CORRENTS)	ÍNDEX	(C) ÍNDEX IPC (*) (BASE 100=1909)	(B/C)·100 SALDO MITJÀ PER LLIBRETA (PTES. CONSTANTS)	ÍNDEX	
1909	224.161,82	368,08	100	100,0	368,08	100	
1910	412.520,95	430,61	117	99,4	432,99	118	
1911	737.767,74	533,84	145	102,5	520,84	142	
1912	1.053.438,67	588,51	160	101,6	579,29	157	
1913	1.375.101,93	608,72	165	104,0	585,22	159	
1914	1.337.544,09	526,80	143	105,1	501,15	136	
1915	1.571.468,29	554,11	151	110,4	502,10	136	
1916	1.853.353,47	569,39	155	117,9	482,77	131	
1917	2.133.746,59	592,87	161	136,6	433,95	118	
1918	2.516.778,52	629,35	171	162,3	387,66	105	
1919	3.001.238,59	672,17	183	182,3	368,64	100	
1920	3.971.664,84	797,52	217	197,5	403,80	110	
1921	5.125.495,00	934,63	254	184,5	506,63	138	
1922	5.928.725,27	1.010,18	274	177,3	569,78	155	
1923	6.245.764,22	1.003,17	273	176,8	567,56	154	
1924	6.423.707,64	985,99	268	180,2	547,24	149	
1925	6.699.739,34	991,38	269	180,4	549,50	149	
1926	6.974.948,53	997,70	271	173,3	575,64	156	
1927	7.567.799,84	1.029,77	280	172,4	597,23	162	
1928	8.450.706,97	1.081,07	294	169,4	638,26	173	
1929	8.526.332,24	972,22	264	181,5	535,79	146	
1930	9.328.484,34	943,70	256	177,2	532,56	145	
1931	10.598.239,01	1.018,18	277	182,7	557,35	151	
1932	10.204.362,22	955,02	259	180,8	528,13	143	
1933	11.815.003,24	1.074,87	292	176,8	608,09	165	
1934	12.021.523,45	1.084,88	295	182,5	594,54	162	

(*) L'índex de preus al consum (IPC) procedeix de Maluquer de Motes (2006), p. 381-382.

(**) L'evolució de la població igualadina s'ha obtingut de distribuir anualment, de manera uniforme, els increments de població consignats en els censos decennals publicats per Iglèsias (1972), p. 52-53.

Font: Arxiu de «la Caixa», documentació relativa a la sucursal d'Igualada.

DEL NOMBRE DE LLIBRETES D'ESTALVI A LA VISTA PER CÀPITA

	(D) POBLACIÓ D'IGUALADA (**) (HABITANTS)	(E) (A/D) SALDO MITJÀ PER CÀPITA (PTES. CORRENTS)	ÍNDEX	(E/C)·100 SALDO MITJÀ PER CÀPITA (PTES. CONSTANTS)	ÍNDEX	(F) NÚM. TOTAL DE LLIBRETES D'ESTALVI	(F/D) NÚM. DE LLIBRETES PER CÀPITA
	10.551	21,25	100	21,25	100	609	0,06
	10.559	39,07	184	39,28	185	958	0,09
	10.739	68,70	323	67,03	315	1.382	0,13
	10.919	96,48	454	94,97	447	1.790	0,16
	11.099	123,89	583	119,11	561	2.259	0,20
	11.279	118,59	558	112,81	531	2.539	0,23
	11.459	137,14	645	124,26	585	2.836	0,25
	11.639	159,24	749	135,01	635	3.255	0,28
	11.819	180,54	850	132,14	622	3.599	0,30
	11.999	209,75	987	129,20	608	3.999	0,33
	12.179	246,43	1.160	135,15	636	4.465	0,37
	12.362	321,28	1.512	162,67	766	4.980	0,40
	12.387	413,78	1.947	224,29	1.056	5.484	0,44
	12.412	477,66	2.248	269,42	1.268	5.869	0,47
	12.437	502,19	2.363	284,12	1.337	6.226	0,50
	12.462	515,46	2.426	286,09	1.346	6.515	0,52
	12.487	536,54	2.525	297,39	1.399	6.758	0,54
	12.512	557,46	2.623	321,64	1.514	6.991	0,56
	12.816	590,50	2.779	342,46	1.612	7.349	0,57
	13.120	644,11	3.031	380,28	1.790	7.817	0,60
	13.424	635,16	2.989	350,04	1.647	8.770	0,65
	13.730	679,42	3.197	383,42	1.804	9.885	0,72
	14.155	748,73	3.523	409,85	1.929	10.409	0,74
	14.580	699,89	3.294	387,04	1.821	10.685	0,73
	15.007	787,30	3.705	445,40	2.096	10.992	0,73
	15.168	792,56	3.730	434,34	2.044	11.081	0,73